

Dünya: Âhiretin Tarlası

10 Eylül 2013

Hadisler

İmrân b. Husayn anlatıyor: Peygamber'in (sav) yanındaydım... (yaratılışın nasıl başladığını soran Yemenlilere) Allah Resûlü (sav) şöyle buyurarak cevap vermiştir: "Önce Allah vardı; O'ndan önce hiçbir şey yoktu. Arşı suyun üzerindeydi. Sonra O, gökleri ve yeri yarattı." (B7418 Buhârî, Tevhîd, 22)

Ebû Saîd (el-Hudrî) tarafından nakledildiğine göre, Allah Resûlü (sav) minbere oturdu, (kendisini kastederek) şöyle buyurdu: "Allah bir kulunu, dünya nimetleri ile kendi katındakiler arasında serbest bırakmış, o da Allah katındakileri tercih etmiştir." (M6170 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 2)

Ebû Zerr'in naklettiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: "Zâhid olmak (dünyaya rağbet etmemek), kişinin helâl olan şeyleri kendisine haram kılması veya malını dağıtıp tüketmesi demek değildir. Bilakis zâhid olmak, elinde olan şeylere, Allah katında olanlardan daha fazla güvenmemek demektir..." (İM4100 İbn Mâce, Zühd, 1)

Câbir b. Abdullah'ın naklettiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: "Ey insanlar! Allah karşısında takva sahibi (sorumluluğunuzun bilincinde) olun ve dünyevî isteklerinizde mutedil davranın. Çünkü hiç kimse kendisi için takdir edilen rızkını yiyinceye kadar ölmeyecektir, rızkı gecikse bile! Öyleyse Allah karşısında takva sahibi olun ve dünyevî isteklerinizde mutedil davranın. Helâl olanı alın, haram olanı terk edin." (İM2144 İbn Mâce, Ticâret, 2)

Abdullah b. Ömer (ra) anlatıyor: "Allah Resûlü (sav) omzumdan tuttu ve şöyle buyurdu: 'Dünyada (kimsesiz) bir garip gibi yahut bir yolcu gibi ol!'" (B6416 Buhârî, Rikâk, 3)

Açıklama

"Ö

nce Allah vardı; O'ndan önce hiçbir şey yoktu. Arşı suyun üzerindeydi. Sonra O, gökleri ve yeri yarattı."¹ Bu hadisi, yaratılış hakkında soru soran Yemenli bir gruba hitaben söyler Allah Resûlü. Yerleri ve gökleri, bitkileri ve canlıları,² geceyi ve gündüzü var eden Allah,³ son olarak insanı da yaratarak⁴ onun dünyadaki serüvenini başlatır. Ancak zayıf bir yapıda yaratılır insan.⁵ Aceleci,⁶ hırslı⁷ ve kendi isteklerine hâkim olamayacak bir tabiatı,⁸ yeryüzünde fesat çıkarıp kan dökebilecek bir potansiyeli vardır.⁹ Fakat Yüce Allah ona değer verip¹⁰ kendi ruhundan üfler.¹¹ Onu yeryüzünün halifesi kılar¹² ve yaratılışın hikmeti olan¹³ kulluk imtihanı ile onu başa bırakır.¹⁴

İnsanın yaratılış gayesinin gerçekleşeceği ve imtihana çekileceği mekân olarak “yeryüzü” seçilir. Ardından insana birbirini takip eden iki hayat verilir. İlki dünya hayatıdır. Yani Allah’ın insana verdiği iki hayattan birincisi... Yani insanoğlunun ölümden önce yaşadığı hayat... Yani geçici, ölümlü ve fâni hayat... İnsana verilen ikinci hayat ise, âhiret hayatıdır. Bu, ölümden sonraki hayattır... Bu, en son hayattır... Bu, ebedî, ölümsüz ve bâki olan hayattır...

Dünya ve âhiret hayatı, birbirinin devamı olan iki hayattır. İnsan ilk olarak dünya hayatına gözlerini açtığı için bu hayata “yakın hayat” anlamında “dünya hayatı”, dünyaya gözlerini yummasının ardından son olarak âhiret hayatına intikal ettiği için bu hayata da “sonraki hayat” anlamında “âhiret hayatı” denmiştir.

Dünya hayatı, ebedî hayat olan âhiret hayatının kazanılacağı ve şekilleneceği yegâne yerdir. Bu nedenle insanın sonraki hayatta (âhirette) bulacağı şey, ilk hayatında (dünyada) iken elde ettiği şeydir.¹⁵ İnsan, dünya hayatında kendisi için ne gibi bir hayır işlerse, âhirette Allah katında onun karşılığını bulacaktır.¹⁶ “Dünya âhiretin tarlasıdır.” şeklindeki hikmetli sözde de ifade edildiği gibi, cennet, tohumunu bu dünyada ektiğimiz bir bahçe, cehennem de ateşini bu dünyadan götürdüğümüz bir yangın yeridir. Şu hâlde dünya hayatı son derece önemlidir ve kişinin yaşantısı doğrultusunda iyi ya da kötü olarak bir değere sahiptir.

Buhârî’nin naklettiğine göre, Hz. Ömer’in halifeliği döneminde, Bahreyn dolaylarındaki büyük Arap kabilelerinden Abdülkays kabilesine mensup olan Câbir (veya Cüveybir) isminde zeki ve güzel konuşma kabiliyetine sahip bir kişi, bir ihtiyacı nedeniyle Hz. Ömer’e gelir. Ona ihtiyacını anlattıktan sonra dünyayı kötüleyen ve küçük gören bir konuşma yapar. Bu arada Hz. Ömer’in yanında beyaz saçlı ve beyaz elbiseli bir zât da vardır. Câbir sözünü bitirince, o zât ona şunları söyler: “Bütün söylediklerini münasip görebilirim, ancak dünyayı kötüleyen sözlerini değil! Sen dünyanın ne olduğunu biliyor musun? Dünya öyle bir yerdir ki, orada bizim âhirete götüreceğimiz tedarikimiz ve ağızımız vardır. Orada, âhirette karşılığını göreceğimiz amellerimiz vardır.” Bunun üzerine Câbir, kendi ifadesiyle, “dünya hakkında kendisinden daha bilgili olan” bu zâtın kim olduğunu sorar Hz. Ömer’e. Müminlerin Emiri, “Bu zât, Müslümanların efendisi Übey b. Kâ’b’dır.” cevabını verir.¹⁷ Übey b. Kâ’b, Rabbimizin övgüsüne mazhar olan¹⁸ ve ilmi sebebiyle Allah Resûlü tarafından takdir ve tebrik edilen¹⁹ bilge bir sahâbîdir.

Bir başka bilge sahâbî Hz. Ali de, dünya için, “Allah’ın peygamberlerinin mescidi, vahyin iniş yeri, meleklerin namazgâhı, Allah dostlarının mekânı, Allah’ın rahmetinin kazanıldığı ve cennetin hak edildiği yer” ifadelerini kullanır ve dünyaya olumsuz bir gözle bakılmamasını tavsiye eder.²⁰

Dünyanın konumu ve değeri hususunda en açık bilgiler Kur’ân-ı Kerîm’de yer alır. Dünya ile ilgili âyetler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ne dünyevîleşmenin (sekülerleşmenin) ne de uhrevîleşmenin (ruhbanlaşmanın) İslâm açısından arzu edilen bir şey olduğu; bilakis asıl vurgunun dünya ve âhiret arasındaki denge üzerine olduğu görülür: “Allah’ın sana verdiğinden (O’nun yolunda harcayarak) âhiret yurdunu iste; ama dünyadan da nasibini unutma!”²¹

Bazı âyetlerde ise, dünyanın bir oyun ve eğlence, bir süs, insanlar arasında bir övünme vesilesi, mal ve evlât sahibi olma isteği ve aldatıcı bir meta olduğundan söz edilir.²² Ancak bu âyetler, bilhassa dünya hayatından başka hiçbir hayata inanmayan²³ ve dünyaya âdeta taparcasına bağlı olan kimselere²⁴ hitap etmektedir. Onların dünyaya olan aşırı tutkularını törpülemek, onları mânevî ve uhrevî bir hayata hazırlamak için durumlarına uygun bir üslûp kullanılmıştır.

Kur'an'da da hadislerde de, dünya sırf dünya olduğu için yerilmiş ve kötülenmiş değildir. Yerilen, âhirete tercih edilmiş bir dünya hayatıdır.²⁵

Kötülünen, hiç ölmeyecekmiş gibi yaşanan bir dünya hayatıdır.²⁶ Küçümsenen, zevk ve menfaatlerin Allah'ın rızasından üstün tutulduğu bir dünya hayatıdır.²⁷ Onaylanmayan, âhiret karşılığında satın alınan bir dünya hayatıdır.²⁸ İstenmeyen, rahata ve zevke dalarak eğlenceyi ve geçici hevesleri dinleri hâline getiren kimselerin dünya hayatıdır.²⁹ Böyle bir dünya hayatı, Allah katında bir sineğin kanadından daha değersiz,³⁰ küçük kulaklı ölü bir oğlaktan daha kıymetsizdir.³¹

Oysa insan, dünyayı imar etmekle sorumlu kılınmıştır.³² Hatta A'râf sûresindeki bir âyete göre, dünya herkesten önce müminler için yaratılmıştır ve mümin olmayanlar, dünyanın nimetlerinden müminlerden dolayı istifade etmektedirler. Âhirete gelince, o elbette sadece müminlerindir: "De ki: Allah'ın, kulları için yarattığı ziyneti ve temiz rızkı kim haram kılmış? De ki: Bunlar, dünya hayatında müminler içindir. Kıyamet gününde ise, yalnız onlara özgüdür."³³

İslâm, nefsanî arzulara ve maddî menfaatlara düşkün bir tabiata sahip olan insandan, tüm bunların dünya hayatının geçici menfaatleri olduğunu unutmamasını ister.³⁴ Ne var ki, insanlardan kimileri şu çabucak geçip giden dünya hayatını severler de önlerinde kendilerini bekleyen zorlu âhiret gününü ihmal ederler.³⁵ Oysa dünya hayatı en nihayet geçici bir metadır; âhirette Allah katında olanlar ise daha hayırlı ve kalıcıdır.³⁶ Bunun içindir ki, Rabbimiz, kutlu Elçisi'nden dünya nimetleri ile kendi katındakiler arasında seçim yapmasını istediğinde o, Allah katındakileri tercih etmiştir.³⁷ Onun bir kral peygamber değil, kul peygamber olmayı istemesi tam da bu nedenledir.³⁸

Allah Resûlü'nün ve müminlerin dünya ile aralarına koydukları bu bilinçli mesafe ve bu konudaki bazı hadisler, kimi zaman dünyayı mutlak olarak kötülemenin ve ondan bütünüyle el etek çekmenin gerekçesi olarak sunulabilmiştir. Oysa dünya nimetlerine mesafeli yaklaşmanın da bir ölçüsü vardır. Servet biriktirmeyi onaylamadığı bilinen sahâbîlerden Ebû Zerr'in naklettiği bir hadise göre, Allah Resûlü şöyle buyurmuştur: "Zâhid olmak (dünyaya rağbet etmemek), kişinin helâl olan şeyleri kendisine haram kılması veya malını dağıtıp tüketmesi demek değildir. Bilakis zâhid olmak, elinde olan şeylere, Allah katında olanlardan daha fazla güvenmemek demektir."³⁹

Bu çerçevede müminlerin dünyaya bakışını şekillendiren hadislerden biri de, "Dünya müminin zindanı, kâfirin cennetidir."⁴⁰ şeklindedir. Ebû Hüreyre vasıtasıyla Peygamberimizden nakledilen bu hadisin yorumu sadedinde şerhlerimizde anlatılan son derece çarpıcı bir olay

vardır. Rivayete göre hicrî 9. asrın gözde hadis âlimi ve Mısır'ın baş kadısı olan İbn Hacer el-Askalânî, bir gün atının üzerinde heybet ve ihtişam içinde çarşıdan geçerken, yağ satan ve üstü başı kir içinde olan bir Yahudi yanına gelir. Atının yularından tutarak ona, "Ey şeyhülislâm, sen Peygamberinizin "Dünya müminin zindanı, kâfırın cennetidir." dediğini iddia ediyorsun; fakat sen nasıl bir zindandasın, ben nasıl bir cennetteyim?" diye sorar. Bunun üzerine İbn Hacer ona şu cevabı verir: "Allah'ın âhirette bana hazırladığı nimetlere bakarak ben şu an zindanda sayılırım. Allah'ın âhirette sana hazırladığı acıklı azaba bakarak da sen cennette sayılırsın." Bu cevap üzerine Yahudi Müslüman olur.⁴¹

Şu hâlde dünya, müminlerin zillet ve âcizlik içinde değil, bilakis izzet ve vakar içinde yaşayacakları bir yerdir. Onlardan beklenen, dünya hayatını mâmur etmeleri,⁴² bunu yaparken de rızıklarına kefil olan Allah Teâlâ'ya⁴³ kulluk etmeyi ve âhireti unutmamalarıdır. Kısacası, dünya konusunda müminlerden istenen, ölçülü ve dengeli olmaktır. İşte Resûl-i Ekrem buna davet eder insanları: "Ey insanlar! Allah karşısında takva sahibi (sorumluluğunuzun bilincinde) olun ve dünyevî isteklerinizde mutedil davranın. Çünkü hiç kimse kendisi için takdir edilen rızkını yiyinceye kadar ölmeyecektir, rızkı gecikse bile! Öyleyse Allah karşısında takva sahibi olun ve dünyevî isteklerinizde mutedil davranın. Helâl olanı alın, haram olanı terk edin."⁴⁴

Müminin dünyaya bakışını özetleyen etkileyici ve manidar rivayetlerden biri de, Resûl-i Ekrem'in, Hz. Ömer'in oğlu Abdullah'a öğüdüdür. Bir gün Abdullah'ın omzuna elini koyan Allah Resûlü onun şahsında bütün Müslümanlara şöyle nasihat eder: "Dünyada (kimsesiz) bir garip gibi yahut bir yolcu gibi ol!"⁴⁵ Bu hadis, müminlere iki kimseyi örnek vererek dünya ile ilişkilerini bu örnekler üzerine düzenlemelerini salık verir. "Yolcu" örneği ile dünyanın gelip geçici bir uğrak yeri olduğu, asıl varılacak ve kalınacak yerin âhiret olduğu vurgulanır. "Garip" örneği ise, ruhların asıl vatanının bu dünya ve bu beden değil, ruhlar âlemi ve âhiret olduğunu ifade eder. Asıl vatanlarından ayrılan ruhlar, dünyada ve bedende iken gurbettedirler ve kendi vatanlarına dönmenin özlemi içinde yaşarlar. İşte mümin, dünyada tıpkı bir yolcu gibi, kısa bir süreliğine yaşadığını hiç aklından çıkarmaz ve tıpkı evinden barkından uzakta kalmış bir garip gibi, ruhunun gerçek vatanı olan âhirete sürekli özlem duyar.

Kaynak notları

1 B7418 Buhârî, Tevhîd, 22.

2 Lokmân, 31/10.

3 Enbiyâ, 21/33.

4 Rahmân, 55/3.

5 Nisâ, 4/28.

6 Enbiyâ, 21/37.

- 7 Meâric, 70/19.
- 8 M6649 Müslim, Birr, 111.
- 9 Bakara, 2/30.
- 10 İsrâ, 17/70.
- 11 Hicr, 15/29.
- 12 Bakara, 2/30.
- 13 Zâriyât, 51/56.
- 14 Mülk, 67/2.
- 15 Necm, 53/39-42.
- 16 Müzzemmil, 73/20.
- 17 EM476 Buhârî, el-Edebü'l- müfred, 168.
- 18 M1864 Müslim, Müsâfirîn, 245.
- 19 M1885 Müslim, Müsâfirîn, 258.
- 20 MY386 İbrâhim el- Beyhakî, el-Mehâsin ve'l- mesâvî, 386.
- 21 Kasas, 28/77.
- 22 En'âm, 6/32; Ankebût, 29/64; Hadîd, 57/20.
- 23 Duhân, 44/35.
- 24 A'lâ, 87/16.
- 25 İbrâhîm, 14/3.
- 26 En'âm, 6/29.
- 27 Nisâ, 4/77.
- 28 Bakara, 2/ 86.
- 29 En'âm, 6/70.
- 30 T2320 Tirmizî, Zühd, 13.
- 31 M7418 Müslim, Zühd, 2.
- 32 Hûd, 11/61.

33 A'râf, 7/32.

34 Âl-i İmrân, 3/14.

35 İnsân, 76/27.

36 Kasas, 28/60.

37 M6170 Müslim, Fedâilü's- sahâbe, 2.

38 MK10686 Taberânî, el- Mu'cemü'l-kebîr, X, 288.

39 İM4100 İbn Mâce, Zühd, 1.

40 M7417 Müslim, Zühd, 1.

41 FK3/730 Münâvî, Feyzu'l- kadîr, III, 730.

42 Hûd, 11/61.

43 Hûd, 11/6.

44 İM2144 İbn Mâce, Ticâret, 2.

45 B6416 Buhârî, Rikâk, 3.

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Hadislerle İslâm, 1. Cilt, s. 337-344